

Buchbesprechungen · Recensions

Emili Casanova, Ramon Mora, Josep Sanchis (eds.):

Enric Valor, un home de Poble.

Jornada d'estudi i homenatge a Enric Valor i la seua obra (Agullent–València, 2000)

Paiporta / València: Institut d'Estudis de la Vall d'Albaida / Editorial
Denes, 2002, ISBN 84-95802-13-9, 256 pàgs.

Sota el títol *Enric Valor, un home de Poble* s'apleguen una sèrie d'articles entorn de l'obra i de la persona inoblidable d'Enric Valor i Vives (Castalla 1911 – València 2000). Es tracta de l'edició de les ponències llegides durant les Jornades d'Estudi i d'Homenatge a la figura d'Enric Valor i Vives realitzades a la vila d'Agullent (la Vall d'Albaida, País Valencià) l'any 2000, el mateix any de la mort del mestre Valor.

En els preliminars trobem una emotiva recordança del mestre Valor de la mà del seu amic i company de passejades Ramon Haro Esplugues, cronista oficial d'Agullent, el qual enalteix la desapareguda figura i evoca memòries de converses i paisatges que van compartir per les terres d'Agullent. Així mateix podem llegir el pròleg de Gemma Lluch qui, a més a més de participar activament en altres homenatges a Enric Valor, ha estudiat abastament les rondalles valorianes des dels punts de vista lèxic i literari i que en aquest pròleg posa de manifest que la figura d'Enric Valor ha esdevingut una figura de culte, un dels grans de la filologia catalana. Aquest fet queda demostrat per l'existència d'una sèrie d'aportacions que des de les Universitats o des d'altres institucions s'han anat aplegant entorn de l'obra gramatical i literària del mestre Valor. D'altra banda, un dels editors d'aquest llibre, Emili Casanova, ofereix una memòria de la realització de la Jornada d'Estudi i Homenatge a Enric Valor al poble d'Agullent i de la qual destaca la gran participació i la implicació d'un gran nombre de persones i d'institucions.

El gruix d'aquesta edició la formen tretze articles de temàtica diversa però que s'agrupen en dos eixos fonamentals: en primer lloc, una sèrie d'articles que tracten aspectes literaris o lingüístics de la narrativa de Valor, ja siga la narrativa de gènere rondallístic, en total trenta-sis rondalles replegades i literaturitzades per Valor, com també la novel·lística produïda originalment pel mestre, tant les novel·les batejades amb el nom de *Cicle de Cassana* com també altres novel·les i relats. D'altra banda, un segon eix

temàtic aplega els estudis sobre les valuoses aportacions filològiques d'Enric Valor a la llengua catalana i sobre la concepció que Valor tenia del model de llengua que els valencians i les valencianes havíem de seguir, així com també una visió de Valor com a mestre de mestres.

Dins del primer eix temàtic, aquells articles que tracten aspectes lingüístics o literaris de la narrativa de Valor, Vicent Escrivà proposa una reclassificació de les anomenades *Rondalles Valencianes* d'Enric Valor com a novel·les curtes o *novel·letes* atenent a criteris textuais ja que segons aquest estudiós Valor utilitza tècniques de la novel·lística per literaturitzar un corpus de narrativa oral. Una perspectiva més àmplia de la narrativa de Valor és la que ofereix l'especialista en literatura catalana contemporània Vicent Simbor el qual amb el suggerent títol „Enric Valor, narrador a contrapèl“ analitza l'obra literària de Valor en el marc de tres períodes històrics: el període de preguerra, és a dir, abans de l'esclat de la Guerra Civil espanyola l'any 1936, el període de postguerra i, finalment, un període actual, en el qual, especialment als anys vuitanta del segle XX, el Valor escriptor aconsegueix ser plenament reconegut. Simbor ens guia per aquests tres períodes i ens mostra les transformacions literàries d'un escriptor que construeix un estil literari propi de vegades molt apartat de l'estil que conreaven els altres escriptors valencians del mateix moment. Per això Simbor anomena Valor narrador a contrapèl i assenjala la *peculiaritat* de la seva narrativa.

Les rondalles que Valor va replegar per terres valencianes i que va saber literaturitzar magistralment són l'objecte d'estudi de Víctor G. Labrado. Tot sovint, molts dels motius de les rondalles, ja siguin personatges o altres tipus d'elements argumentals, tenen el seu origen en l'imaginari del poble que crea i recrea les rondalles. En aquest cas, Víctor Labrado troba les empremtes d'una figura de tradició popular, una superstició de primeries del segle XVII i que apareix també al *Tirant lo Blanc* com a personatge anomenat Escariano, a tres rondalles valencianes de Valor en forma de gegant negre o guardià de coves, jardins i castells. Un altre dels articles que estudia literàriament la narrativa de Valor és el que dedica Vicent Escrivà a la figura de la dona en les novel·les del Cicle de Cassana i, en general, a la funció de la dona en la narrativa total d'Enric Valor, un macroarquetipus natural que Escrivà anomena *la femella* i que classifica segons diversos paràmetres.

Des d'una perspectiva lingüística, Maria Conca proposa al seu article un interessant estudi fraseològic de les rondalles i de les novel·les de Valor i distingeix entre unitats fraseològiques fixades (locucions, col·locacions, fórmules pròpies del relat oral i marcadors discursius, proverbis, fraseologismes procedents d'altres llengües, etc.) i unitats construïdes creativament

per l'autor (comparances, metàfores, sintagmes coordinats, etc.). L'objectiu de l'estudi és, finalment, oferir una anàlisi contrastiva entre rondalles i novel·les i mostrar les marques estilístiques més representatives de la riquíssima prosa valoriana.

Pel que fa al segon eix temàtic, aquell que tracta sobre el Valor gramàtic i el Valor mestre de llengua catalana, les originals contribucions de Josep Daniel Climent Martínez pel que fa, d'una banda, a la llengua literària que Enric Valor va proposar i defensar, com d'altra banda, a les activitats lingüístiques que un jove Enric Valor va dur a terme al setmanari *El tio Cuc* d'Alacant immediatament abans de l'esclat de la Guerra Civil, són especialment interessants ja que ens mostren un home realment immers en la construcció i difusió d'un model de llengua. Durant aquest intens procés de creació del model de llengua per als escriptors valencians, Valor treballarà per impulsar les solucions valencianes més acostades a les formes literàries del Principat i, des de les pàgines del *Tio Cuc* d'Alacant, tot i els molts contratemps, mirarà d'ensenyar els seus lectors una gramàtica catalana moderna i allunyada de barbarismes i excessius col·loquialismes. Des d'una òptica similar, però en termes molt més generals, parla Vicent Pitarch sobre la percepció que tenia Valor sobre la pròpia llengua i sobre el compromís moral que va adoptar en el seu redreçament i establiment com a mitjà de comunicació comú, modern i flexible. Segons Pitarch, Valor és el continuador oficial, en terres valencianes, de l'obra i les ensenyances de Pompeu Fabra i és per això que en les seves obres gramaticals s'observa la preocupació per depurar i enriquir el model valencià, tal i com va demanar el mestre Fabra als escriptors valencians.

Enric Valor va dedicar, com ja s'ha dit, molts esforços a definir, construir i a millorar la gramàtica catalana referida al valencià, i un dels aspectes fonamentals d'aquesta feina fou el de definir el model de llengua oral. Brauli Montoya, de la Universitat d'Alacant, estudia a partir de les gramàtiques que va escriure Valor aquest model de llengua oral que té el seu origen innegable en la llengua familiar del mestre. Segons Montoya, el mestre Valor utilitza un criteri pancatalà en la proposta de llengua oral que apareix a les seves gramàtiques i segueix un criteri lingüístic a l'hora de proposar i comentar les solucions més genuïnament valencianes.

L'aportació d'Enric Valor a la lexicografia catalana és un dels aspectes potser més interessants de la seva obra però encara poc estudiat. Valor es va proposar recuperar un lèxic tradicional que semblava en perill d'extinció, un lèxic que li era propi, és a dir, que ell emprava naturalment i que va incloure en la seva obra narrativa. Emili Casanova estudia aquesta part de

l'obra lingüística de Valor, especialment el *Vocabulari fonamental* (1988) i la reedició *Vocabulari escolar de la llengua* (1989). El mestre Valor també treballava el lèxic a les seves gramàtiques i, sempre que era necessari, acudia a l'etimologia i a la gramàtica històrica per fer les convenients explicacions. Emili Casanova considera que Valor fou *lexicògraf, arreplegador i vehiculador de lèxic i etimòleg* i que va fer un ús coherent del policentrisme convergent en la creació del model estàndard de la llengua i va aportar un cabal enorme de lèxic valencià a la lexicografia catalana.

Des del punt de vista de la feina gramatical de Valor, Abelard Saragossà considera que Valor va fer unes aportacions a la gramàtica catalana que van molt més enllà de la convergència entre el model fabrià establert a Catalunya i el model valencià que escriptors com el mateix Valor, Josep Giner o Sanchis Guarner miraven d'establir i de difondre. És a dir, que la feina de Valor fou en molts casos la d'un gramàtic reflexiu, rigorós i metòdic que va proposar dades empíriques que no havien estat tingudes en compte per altres gramàtics, i distincions comunicatives noves que proposa per a la llengua comuna, i no solament per al valencià. Un altre aspecte ben interessant de l'article del professor Saragossà és la consideració de Valor com un gramàtic i escriptor amb principis metodològics i ètics constructius i edificants, és a dir, va tractar de dignificar la llengua a l'hora que infundia confiança en els parlants sobre la validesa i la importància de l'ús de la nostra llengua i de millorar-la.

Finalment, l'article de Vicent Brotons ens ofereix una visió de Valor com a mestre de mestres i ens proposa una iniciació a l'estudi de l'obra lingüística i literària de Valor per part d'alumnes d'ensenyament secundari a partir d'una unitat didàctica titulada „Enric Valor o l'amor per la llengua“ (1996).

Al marge d'aquests dos eixos temàtics que hem apuntant, un altre article d'Emili Casanova recull textos inèdits d'Enric Valor i ens descobreix, per exemple, un Valor interessat a traduir al català l'obra de Gabriel Miró, o un Valor que adapta una rondalla mallorquina de Jordi des Racó, així com també una edició del manuscrit *Llibre de l'infant* escrit per Valor cap als anys 30 del segle XX per iniciar els infants a la lectura en català.

Enric Valor, un home de Poble és un recull d'articles on es manifesta que en l'obra d'Enric Valor es pot parlar tant de literatura com de gramàtica ja que el mestre va estudiar la gramàtica de la seva llengua, en un període d'oberts debats entorn a l'establiment d'un llenguatge estàndard o literari i d'un model de llengua oral, per escriure la seva extensa obra literària com-

posta per narrativa de diferents gèneres, i en la qual destaca la literaturització de les trenta-sis rondalles valencianes.

Vull acabar aquesta ressenya compartint amb els lectors i les lectores un petit record: quan jo era xicoteta i anava a escola –tindria uns nou o deu anys–, un dia la mestra ens va dur a classe el senyor Valor. Amb aquesta mestra que era Rosa Serrano, qui temps després escriuria *Enric Valor: Converses amb un senyor escriptor* (València: Tàndem, 1995), vam preparar un qüestionari amb tot de preguntes per fer-li a aquell senyor que recorde prim, amb bigotis i rialler, aquell senyor que havia escrit *I queixalets també!*, una rondalla que m’havia fet molta por. La veritat és que no recorde gaire res més però sí la sensació que a la nostra escola havia vingut algú molt important: “un gran escriptor valencià”, com ens deia la mestra. D’ençà d’aquella visita de Valor han corregut molts anys, ja els suficients per haver copsat realment la importància d’aquesta figura i del seu llegat gramatical i literari. En paraules de Vicent Simbor: “La millor contribució, des del País Valencià, a l’establiment de la llengua literària catalana.”

Amaia Iturraspe Bellver (Montuiri)

Ramon Llull:

Lo Desconhort, Cant de Ramon, edició a cura de Josep Batalla
Tona: Obrador Edèndum, 2004, ISBN 84-609-0631-0, 148 pàgs.

En un moment d’espectacular proliferació dels estudis lul·lians a tot el món, des de totes les perspectives i disciplines possibles, tenim a les nostres mans una nova edició de *Lo Desconhort* i del *Cant de Ramon* del beat, *doctor illuminatus*, Ramon Llull, curiosament preparada per Josep Batalla. La present edició, com ens confirma Batalla, «no parteix de cap nova col·lecció feta sobre els manuscrits [...]» (p. 46), és a dir, estem davant d’un treball que segueix, en gran mesura, les següents edicions precedents a la present: Alòs-Monner [1925], Galmés [1936], Pagès [1938] i Riquer [1950]. Tot i així, «se n’aparta, això sí, quant a l’ortografia». Ens diu l’editor, «m’he decidit per un text amb una ortografia tan pròxima com fos possible a la normativa actual [...]» (p. 46). Estem, per tant, davant d’una edició que pretén establir-se com a útil ferramenta per a donar a conèixer Ramon Llull a un públic no necessàriament especialista. En qualsevol cas, l’aparat crític que conté la nostra edició és més que una bona llaminadura pel filòleg, per contrastar lliçons i arribar a conclusions que no són altra cosa que la histò-